

פרשת צו – הרב רפאל שטרן

נוי חזותי ונוי פנימי

שאלה: דרשו חז"ל: "זה קלי - ואנוהו - התנאה לפניו במצות, עשה לפניו סוכה נאה, ולולב נאה, ושופר נאה, ציצית נאה, ספר תורה נאה (שבת קלג:). אולם יש אנשים המעדיפים להתעטף בטלית ישנה ובלויה שכבר שנים מקיימים בה את מצוותה, במיוחד כאשר טלית זו באה להם בירושה למרות שיש להם יכולת כלכלית לקנות טלית חדשה ונאה (ועיין סנהדרין צב: : "תפילין שהניח לי אבי אבא מהם" ועי"ש במהר"ל שתפארת היא לאבות שבניהם מניחים תפילין שלהם). וכן ישנן נשים המדליקות נר שבת בפמוטות שבאו להן בירושה למרות שאין להם הוד והדר חיצוני (וכמו כן וקיימים מקרים בהם אנשים רוצים לקיים מצוה דוקא בחפץ מצוה ישן שהשתמש בו צדיק שקיים מצוות בכוונה למרות שיש חפצי מצוה נאים מהם ואפשרי לקיים בהם 'נוי מצוה' בהידור) האם מצאנו יסוד בהלכה להנהיגות אלו? – ננסה להביא סימוכין למנהגם על פי יסוד הנלמד בפרשת צו.

מצות תרומת הדשן (המוזכרת בתחילת פרשת צו) הינה הסרת הדשן (שאריות השרופות והאפר של הקורבנות) שנותר על גבי המזבח (עיין רמב"ם פ"ב מתמידין הלכה י'), אולם למרות זאת בשלשה רגלים היו משאירים את הדשן על גבי המזבח, כדברי המשנה במסכת תמיד בפרק ב' משנה ב':

ותפוח היה באמצע המזבח, פעמים עליו כשלש מאות כור. וברגלים לא היו מדשנין אותו מפני שהוא נוי למזבח...

ערימת דשן ודאי שאין אין בה נוי חזותי, ומדובר בסוג אחר של נוי וכפי שמפרש הברטנורא במקום:

נוי למזבח - שיהיה נראה שקרבנות הרבה היו על גבי המזבח.

העובדה שהגדרת נוי איננה בהכרח דבר הנאה לעיניים והנוי נובע מחמת התוכן שמסתתר מאחורי הדברים, נראה שבאה לידי ביטוי גם בדבריו של החתם סופר במסכת סוכה דף לו. אודות אתרוג שנטלו אותו הרבה אנשים וחזותו החיצונית נפגעה שעל פי עיקר הדין היה מקום לפוסלו מדין 'אתרוג המנומר':

מכל מקום נראה לי דרוב פעמים ע"י משמוש היד ורוב הנענועים נולדו בו נימורים נימורים וגם נקלף קצת מקומות מהעור העליון הקליפה החיצונה ונעשה מקומות כמנומר ומי יודע אם הוא ממראה האתרוג... ואי אפשר שיהי' כל פעם מראה אתרוג באותו הכתמים והבהרות שנוולו מזיעת הידים. נראה לי דהוה הדר כיון שבאו ע"י מצותו זהו הודו והדרו וקצת ראוי לזה מפסחים ס"ה ע"ב שבח הוא לזרעו של אהרן שילכו עד ארכבותיהם בדם ע"ש...

ומעין הדברים מצאנו גם לגבי בשמים של הבדלה שקיימת מעלה להריח בכל שבוע מאותו הדס, כיון שהחל מהשבוע השני הוא כבר הדס שנעשתה בו מצוה פעם אחת יש מעלה לעשות בו מצוה פעם נוספת (עיין ב"ח או"ח רצ"ז, ט"ז ס"ק ז' אף שיתכן שהדס חדש ריחו טוב יותר וע"ע בב"י שם בשם המהרי"ק).

ויתר על כך כתב הרב ישכר תמר ז"ל בעלי תמר, לעירובין פרק י' הלכה א', שמי שיש לו תפילין מאבותיו, יניח בתי תפילין אלו למרות שחדשים ודאי נאים יותר. והוסיף:

... ונ"ל שיש בזה גדר של כיבוד אב וזקנו... שהבתים אינם נידונים לגניזה אלא שמתפלל בהם הבן והנכד והרי זה בבחינת שפתותיו דובבות בקבר, ובבחינת לא ימושו מפיו ולא שיהיו נקברים כמו הגוף, אלא ישארו בבחינת נשמה כשהם מתפללים בהם. וכיבוד אב שהוקש כבודם לכבוד המקום עדיף בהרבה מהידור ביופי...

ובמחזור של חמותי זקנתי הרבנית חנה אשת חותני זקני הרה"ג... אבד"ק פראשקא מחבר ספר שארית יעקב ז"ל, שאשתי נכדתו אינה יכולה להתפלל בו משום שהוא נוסח אשכנז,

אני אומר בו ולומד בו היוצרות והקריאה וכו' מטעם כיבוד אם שלא יהא המחזור נידון לגניזה. ויודע אני שיש לה בזה עונג נשמה בג"ע. וכתבתי במחזור שהוא זכרון עדי עד לסבתא ויש בזה מעין שפתותיה דובבות בקבר. וכזה בספרים של אבי ז"ל. וכזה אני נוהג בתפילין של ר"ת של חותני זקני הרב בעל שארית יעקב ז"ל שהפרשיות שנכתבו מלפני מאה שנה בדקתי והכתב מהודר כיום שנכתבו, אולם הבתים לולא שהיו של חותני זקני ז"ל יתכן שהייתי מחליפן, אבל אחרי שהם מחותני זקני אני משחירן, וכמובן שהם כדון וכהלכה בלי כל חשש.

מסקנה: על פי האמור, יש סימוכין להנהגתם של אלו שאינם זונחים את חפצי המצוה שהם עצמם או אבותיהם ורבותיהם קיימו בהם מצוה למרות שחזותם החיצונית של חפצים אלו איננה נאה כל כך - ויש בכך תפארת לבנים (מהר"ל הנ"ל) וכיבוד אב ואם להורים, כיון ש"נוי" אינו דוקא נוי חיצוני אלא גם נוי הנובע מהתוכן של הענין (וכמובן שלמעשה יש לבחון כל מקרה לגופו).